

MAJANÄÄTS, *Antrodia sinuosa*

Puitu kahjustab pruunmädanikku tekitav seen *Antrodia sinuosa* – majanääts, mis on puidu pinnal moodustunud ka õhukesed kollaka värvusega viljakehad. Eoseid moodustunud ei olnud.

Majanääts tekitab pruunmädanikku, hävitades puidus tselluloosi ja polüsahhariidid, jättes järgi pruunika värvusega rabeda modifitseeritud struktuuriga ligniini. Seetõttu muutub puit kuivades praguliseks, tekivad nn. murekuubid. Puit kaotab tugevuse ja võib ristkoormuse all läbi murduda.

Majanääts põhjustab ulatuslikke puitkonstruktsioonide kahjustusi, levides peamiselt esimese ja teise (kõrgema) korruse vahelaes, sise- ja välisseintes, katusekonstruktsioonides. Peamine selle seene kasvuala hoonetes on katusealune ja ülemised korrused, sest ta talub üsna kõrgeid temperatuure (sureb alles 80° C juures).

Tavaliselt avastatakse majanäätsu poolt tekitatud kahjustusi alles konstruktsiooni avamisel, sest puitmaterjali pinnale jääb õhuke näiliselt terve puidu kiht. Teise võimalusena annavad kahjustusest märku pinnale tekkivad valged, hiljem kreemikad ridadena kasvavad viljakehad. Viljakehade ilmumisel on kogu sisemine puit juba oluliselt kahjustatud. Kõrge õhuniiskuse korral (seina vahel) võib tekkida ka lehvikukujuline valge pinnaniidistik. Majanäätsule on iseloomulik pikaajaline kuivaperioodide talumine. Kahjustus võib olla näiliselt seiskunud, kuid uuel niiskumisel algab seene kasv uuesti.

Seenkahjustuse likvideerimiseks on tähtis teada, et puidus niiskusega alla 20% ükski seen kasvada ei saa. Konstruktsiooniliste võtetega tuleb tagada kuivus, keemiliste vahenditega hoida ära võimaliku niiskumise korral uus kahjustus.

Kahjustuse likvideerimiseks tuleb kõigepealt uurida kas koputamise, noaga torkimise või puurimise abil tala seisukorda ka eemal otsesest kahjustuskohast. Kuna pinnale jääb õhukese vineerina näiliselt terve puit, siis võib ulatuslikum kahjustus tähele panemata jääda.

Majanäätsu kahjustus piirdub tavaliselt niiskuseallika vahetu ümbrusega. Seetõttu piisab ainult ehitusväärtuse kaotanud puidu eemaldamisest. Kui edasist puidu kuivust tagada pole võimalik, siis võiks rakendada DEEP KILLiga töötlemist. See vahend on eriti sobiv suure läbimõõduga talade töötlemiseks. Puidukaitsevahendiga on soovitatav ennetavalt töödelda kahjustatud koha vahetus ümbruse olevat puitu, postide ja talade liitumiskohti.

Eemaldatud puit tuleb hoonest kaugemale viia. *Antrodia* on tavaline metsaseen ja kasvab õues edasi ning võib kahjustuse hoonesse tagasi tuua.

Kui vanad suure läbimõõduga talad jäävad edaspidi avatuks, siis tuleb tähelepanu pöörata ainult talade otste kuivashoidmisele. Uue konstruktsiooni sisse sattumisel peavad vanad talad OLEMA ja JÄÄMA niiskusega alla 20%. Kui seda tagada ei saa, siis tuleb kindlasti rakendada keemilist töötlust. Vastasel korral algab seenkahjustus mõne aja pärast uuesti.

Urve Kallavus
Dr.Habil.Chem.
TTÜ emeriitprofessor